

Живан ЖИВКОВИЋ

РЕЦЕПТИ ПРОТИВ РЕЦЕПАТА »ЗАДАТОГ ЖИВОТА«

Горан Петровић: САВЕТИ ЗА ЛАКШИ ЖИВОТ,
Књижевна омладина Србије, Београд, 1989.

Уз наслов мозаично структуриране прозе *Савети за лакши живот* Горан Петровић ставио је назнаку: *Роман уз кафу* не толико да би читаоцу помогао у евентуалном генолошком одређењу те прозе колико да искаже властити однос према њој, али и према писању (и читању) уопште, коначно и према жанру за чијим је термином посегнуо. Роман данас — као да Петровић вели — може бити све, а ту мисао после романа које су писали Марсел Пруст, Хенри Џејмс, Џејмс Џојс, Вирџинија Вулф и други, још почетком нашега века у своје белешке унео је и Пол Валери. Постмодернистичка поетика је још толерантнија према примени генолошких термина, а о начелима обликовања артефаката да се и не говори. Постмодерни роман заиста је немогуће дефинисати: то је хибрид настао вишеструким укрштањем различитих жанрова, поступака, грађе, искустава, познатих од раније, наравно. Постмодерни српски прозаисти, и кад су свесни »методологије« коју примењују, нерадо говоре о њеном пореклу и о властитим дуговима.

Као романсијер у постмодернистичком значењу те речи, Горан Петровић нема одређених претходника међу савременим српским прозаистима (ни међу представницима тзв. младе или најмлађе српске прозе, којима генерацијски припада), али већ од наслова своје прозе *Савети за лакши живот* и наслова појединих секвенци поглавља у њој, уочљива је веза те прозе с феноменолошком сигналистичком поезијом коју је исписао Мирољуб Тодоровић током шездесетих и почетком седамдесетих година (видети, на пример, Тодоровићеву збирку *Поклон њакеш*, 1972, или неке циклусе у књизи *КУБЕРНО*, 1970, односно књиге *Свиња је одличан њливач*, 1971). Феноменолошку поезију обележава тежња за безличним, хладним, објективним описом ствари, као што се описују одређене појаве бића, предмети у научним уџбеницима, речницима, енциклопедијама, али се углавном изабирају »предмети« тих описа из света обичне, свакодневне па и тривијалне збиље. У једној варијанти феноменолошке поезије (технолошка поезија), у описима ове врсте користе се и карактеристични обрасци језика реклама, рецелата, упутстава за употребу, медицинских, кулинарских итд. савета — обрасци, дакле, који карактеришу језик савременог потрошачког друштва. Сличним синтаксичким образцима веома успешно служи се и Горан Петровић: уводни сегмент у *Саветима...* насловљен је речју *Рецепти* и у томе сегменту говори се о томе како скувати кафу, како је служити, пити, и како, уз пут читати *Савете...* Други сегмент има наслов: *Како водити*

разговор уз кафу, а неки од следећих: *Како чиниши уобичајене сџбари, Шиша се убраја у невероватне доживљаје*, итд. Дакле стриктно је поштована формула савета како и *шиша* чинити у одређеним ситуацијама, *зачиши* *обако* или *онако* поступити, итд. Да би се идентификовало порекло Петровићевог дискурса, ево једног примера Тодоровићеве песме о употреби *виљушке* из циклуса *Азбука лејој йонашања* (из збирке *Поклон йакейш*) и Петровићевог фрагмента *Како йушиши цигарешу у друшћбу*:

ВИЉУШКА

*йознайо вам је
да се нож држи у десној руци
а виљушка у левој
али кад је йослужен йаџрикаш
и друја јела са сићним месом
или кајана
омлеј
йалачинке
и друја јела за која није йошребан нож
узмише виљушку у десну руку
и једише нормално*

*нож у шом случају осџаје
неуйошребљен
на сџолу
са десне сџране шањира*

КАКО ПУШИТИ ЦИГАРЕТУ У ДРУШТВУ

Полако, одмереним йокрећима руке. Дим исйушишаиши замшљено и шобоже незаинћересовано йрабийши колушобе. Обавезно ћушайи. Ако вас ко шџа и уйиша, одйоворийши йесћом руке, али не махаши йревише јер је шо йросџачки, а кварийше и колушобе од дима. Цигарешу уџасийше енерично. Чесћишања и цџеће од йрисуйних йримийши досћојансћбено.

Наведени примери показују још нешто: Тодоровићева песма је сложена као песма, дакле, искази функционину као стихови, иако је јасно да се ради у основи о »прозном« писму (прозаизација поезије), а потом, да је тај говор, и у Петровићевом прозном фрагменту, у ствари *савејш* који је проткан хумором утолико што се њиме саветује нешто што је одвећ познато или, у суштини, непотребно, па и банално. Друкчије речено, писање о нечему што није »вредно« писања, писање као ругање писању, посебно тзв. великој или озбиљној литератури, при чему се иронијском говору подвргава и свет збиље који се описује, и институција писца, и институција читаоца, односно књижевности која, ето, може да посредује као међучлан у комуникацији иако неће пренети очекиване и »важпе« информације.

Педесет Петровићевих савета у *Савејшима за лакши живојш* укомпоновано је у целину не само захваљујући томе што имају сродну структуру него што је аутор изабрао неколико мотива који функционишу и као

лајт-мотиви (суви листови мушкатле, на пример) и што је око њих груписао неколико »причица« у рудиментарном облику (без конкретних јунака и за епiku неопходног хронотопа), а оне се — будући такве — лако уланчавају у низ. Истовремено, поједини сегменти нису савети у основном значењу речи, пре се ради о одговорима на питање које је постављено насловом (*Шта је то конфекција, Које су склоности савременог човека, итд.*) што је омогућило писцу да тзв. ауторским иласом непосредно »коментарише« појаву коју »описује«, а то није ништа друго него познати авангардистички захтев да се уметничким делом »интервенише« у свету збиље, не би ли се он »естетизовао«. Ево једног одговора који почиње питањем:

ШТА ЈЕ ТО КОНФЕКЦИЈА

А шта данас то није? Храна, њушовања, одећа, снови, осећања, уметности, љубимци, куће и сјанови, излеишишта, аутомобили, јодистића доба, политички шокови, жеље о великом новцу и шако даље, и шако даље. Конфекција је једини дикшапор који је успео да освоји цело свеи. Она то крајком носујуку осуђује све своје проишнике на смрт. Проиш ње се можеице бориши краће или дуже, али извесно је да ћеише на крају бити куцац једнои њенои производа — конфекцијскои носмртнои јовора.

Ако је конфекција друго име за све *реципије задатои животоа* — а нема сумње да је тако — и ако пред њеном »агресијом« попушта уметност, један од начина да уметност превлада јесте њено преузимање конфекцијских »модела«. Петровић се определио за »модел« савета да би читаоцу скренуо пажњу да бар на час заборави па многе друге »савете«, да заборави па (уни) форме задатог живота. Јер, живот је негде другде, рече Кундера.